

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

HERTHA

TIDSKRIFT FÖR DEN SVENSKA
KVINNORÖRELSEN
UTGIVEN AV FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET
❧ REDAKTÖR: ELLEN KLEMAN ❧

Harfva- lotteriet

till förmån för
Föreningen själfvörsörjande Bildade
Kvinnors vilohem.

50,000 lotter à 2 kr. Vinstvärde 60,000 kr.

Bland de högsta vinsterna märkas

Möblemang till 3 rum och hall
m. m. 5,000, Motorbåt 3,000, Pär-
halsband 2,100, Flygel 1,500 Linne-
utstyrsel 1,500, Fullständig bords-
uppsättning av nysilver och alpaca
1,300, Motorecykel 1,035, Bibliotek
1,000, Pianino 985 etc.

Lotter erhållas efter rekvisition märkt H
under adress Harfvalotteriet, Skeppareg.
19, Stockholm, antingen mot postförskott
eller mot försöksrättvid 2 kr. jämte kostnad för
porto och dragningslista (35 öre).

Anna Josephson,
v. ordf. i S. B. K:s styrelse.
Lotteriets föreståndare.

SINGER

SINGER SÖMMAR GULD I STRÖMMAR

Världsberömda symaskiner!

BILDADE damer och herrar er-
hålla mycket god hel- och mål-
tidsinackordering. Även extra mat-
gäster mottages. Möbl. o. omöbl.
rum för längre eller kortare tid.
Obs.! Gott bord. Piano.

Eriksonska Pensionatet

Drottninggat. 83, 2 tr.

A.-B. Nordiska Kompaniet.

Textilafdelningen Thyra Grafström, Stockholm.

Permanent utställning av färdiga och påbörjade arbe-
ten samt material. Råd vid inredning av våningar m. m.

Undervisning

i Italiensk spets- och annan konstsöm.

Ständigt på lager därtill hörande material:

Svensk, Fransk och Bömisk Spetsråd. Rikhaltigt urval av Spetsmönster.

COLLAN-OLJAN,

världens förnämsta läderpre-
servativ, gör skodonen *absolut*
vattentäta och *minst dubbelt*
varaktiga. Finnes öfverallt å
0:75 och 1:25 per flaska.

A.-B. COLLAN-OLJE-FABRIKEN,
T. OLSEN, Stockholm.

Munvatten.

Obehagliga och giftiga ämnen verka endast
skadligt på slemhinnorna och kunna icke
häva en inträffad infektion av bakterier. För-
sök **Salubrin!** Det är fullkomligt giftfritt
och har en särskild egenskap att absorberas
av organismen och verka uppfriskande. De,
som försökt en tesked av Fil. Doktor P.
Håkanssons Salubrin, blandat med minst ett
halvt dricksglas vatten, använda aldrig något
annat munvatten.

HERTHA

ÅRGÅNG II

15 APRIL 1915

HÄFTE 8

Självständigare ställning åt den gifta kvinnan.

Utkast till en reform av lagstiftningen om makars egendomsförhållanden.

Som bekant är lagberedningen för närvarande sysselsatt med förberedande arbete till revision av lagstiftningen om makars egendomsförhållanden. Frågan därom är alltså aktuell, och tiden synes väl lämpad för framförande av olika yrkanden och önskemål på detta lagstiftningsområde. Det kan därför icke anses omotiverat, att en intresserad nu söker skissera ett egendomssystem, varigenom han tror sig kunna lösa det rättsliga problemet om makars egendomsförhållanden på ett sätt, som är ägnat att i stort sett tillfredsställa en tidsenlig uppfattning i frågan. En annan fråga är, om ett dylikt system för närvarande kan genomföras såsom huvudsystem. Vad som nyss kallats en tidsenlig uppfattning — vilken jag här nedan skall söka sammanfatta — är nog ingalunda den allmänna ståndpunkten än så länge, och lagstiftaren måste, om han också aldrig bör glömma sin uppgift att gå före och visa vägen, likväl akta sig

för att gå så långt före, att spänningen mellan lagen och de människor, som skola lyda densamma, blir för stark. Ett system som för närvarande måhända ej kan bli huvudsystemet bör dock icke fördenskull betecknas såsom opraktiskt. Passar det för en hel del människor, och äger det tekniskt tillräcklig enkelhet och smidighet, må det erkännas såsom praktiskt för dessa människor, om också icke för alla. Har förslaget därtill tidsriktningen för sig och alltså utsikt att vinna allmännare anslutning framdeles, kan det än mindre avfärdas såsom opraktiskt.

Med en "tidsenlig uppfattning" menar jag i korthet följande. Man erkänner, att utvecklingen redan gått eller i allt fall med stora steg går fram i den riktningen, att varje fullvuxen ogift kvinna är självförsörjande och sålunda äger en viss ekonomisk självständighet. Men till självförsörjning efter rationella ekonomiska synpunkter hör icke blott att

skaffa sig livsuppehälle för dagen, utan även att sörja för försäkring mot arbetslöshet, sjukdom och ålderdom m. m. Försäkringen kan ske i olika former; den viktigaste försäkringen torde vara pensionering för ålderdomen. För närvarande är praktiskt sett all denna försäkringsomsorg för hustrun lagd i mannens hand. Men därmed kan den gifta kvinnan i våra dagar ej vara tillfreds. Det tillhör henne såväl som andra vuxna människor att tänka för sin framtid själv och att sörja för olika eventualiteter genom egen omtanke och efter eget huvud. Härtill kommer, att den nutida hustrun, vilken såsom ogift haft egen inkomst och alltså en viss ekonomisk självständighet, svårligen finner sig tillrätta med att på en gång nedsjunka till fullständigt ekonomiskt beroende, till att "be sin man om varje öre". Den gifta kvinnan vill alltså både på grund av sitt behov av viss självständighet i ekonomiska ting även i äktenskapet och med hänsyn till kravet att själv sörja för framtiden ha egen ekonomi. Detta kan hon inom äktenskapet i regel ej ernå genom förvärvsarbete utan att åsidosätta sina plikter i hemmet. Återstår då ingen annan utväg än att låta henne erhålla en del av vad mannen förvärfvar. Detta blir en naturlig ersättning för det egna förvärvet. Man har visserligen föreslagit lön till hustrun. Men hustrun är dock något annat än avlönad barnasköterska och husföreståndarinna. I äktenskapets natur ligger, åtminstone efter en mera ideell uppfattning, obestriddligen, att hustrun skall vara jämställd med, fullt jämbördig med mannen. I vår lag har även

detta fått uttryck i orden: "Hustrun följ manns stånd och villkor". Men till full jämbördighet hör även lika ekonomisk ställning. Och skall denna vara självständig för hustrun såväl som för mannen och sålunda ej, såsom nu, utgöra allenast en rätt att av mannen erhålla försörjning efter hans stånd och villkor, torde någon annan fördelning mellan makarna av mannens inkomst icke kunna ifrågakomma än lika fördelning. Hustrun bör alltså erhålla hälften av den genom mannen förvärfvade inkomsten. Som mannen givetvis bör ha motsvarande rätt till hustruns inkomst, blir resultatet, att vardera maken tillerkännes egen, omedelbar, självständig rätt till hälften av makarnas sammanlagda inkomster. På så sätt bibehåller den gifta kvinnan sin ekonomiska självständighet samt utbyter blott den inkomst hon haft såsom ogift mot en inkomst utgörande nyssnämnda hälft.

För den som hesiterar inför tanken att hustrun skulle få rätt till hälften av den genom mannens arbete förvärfvade inkomsten, vilken kanske är mångdubbelt större än den hon själv haft såsom ogift och någonsin haft utsikt att skaffa sig, ber jag få framhålla, att denna princip redan finnes i vår lag. "Man och hustru hava giftorätt till hälften vardera i all boets lösa egendom samt i den fasta egendom, som under äktenskapet förvärfvas", är huvudregeln i gällande svensk rätt om makars egendomsförhållanden.

Vad mannen alltså förvärfvar och makarna icke konsumera, m. a. o. besparingen, blir gemensam egendom, av vilken hustrun äger hälften. Att denna hustruns rätt så litet kommer till sy-

nes nu, beror därpå, att mannen har ensam och uteslutande förvaltningsrätt över den sålunda förvärvade egendomen. I regel kommer hustrun först vid äktenskapsuppplösning i besittning av sin giftorättsandel. Skillnaden mellan det nu rådande systemet och det av mig föreslagna är alltså härutinnan blott den, att i detta senare hustruns andelsrätt är avsedd att redan under bestående äktenskap göras till en realitet, att bli effektiv.

Jag övergår nu till själva utkastet, vilket av utrymmesskäl måste starkt sammanträngas. Att detta är ett utkast, en skiss, men ingenting annat, ber jag läsaren välvilligt ihågkomma. Min förhoppning är, att det må kunna utgöra uppslaget till ett egendomssystem, som kan beredas plats i vår lagstiftning.

1) Båda makarna behandlas inför lagen såsom fullmyndiga, med varandra jämställda och gentemot varandra självständiga personer. Andra undantag från denna huvudregel böra ej stadgas än sådana, som anses oundgängliga för att skydda den svagare parten (hustrun) för obehörigt inflytande från den starkares sida. — Mannens målsmanskap avskaffas.

2) Reformens huvudsyfte bör vara att förena de fördelar, som det rena boskillnadssystemet med hänsyn till enkelhet, reda och tillgodoseende av kravet på hustruns jämställdhet och självständighet medför, med det rättvisa innehåll, som giftorätten i fråga om inkomst under äktenskapet äger.

3) I överensstämmelse med det rena boskillnadssystemets genomförande avskaffas den nuvarande formen av egendomsgemenskap mellan makar (giftor-

rätten). Allt som tillhör eller tillfaller make blir dennes ensamma (eller, enligt nuvarande terminologi, "enskilda") egendom. Äga makar någonting gemensamt, råder samäganderätt, varå 1904 års lag om samäganderätt skall vara tillämplig. Vardera maken har förvaltningsrätt över sin egendom.

I konsekvens med det nu sagda är varje skuld respektive makes ensamma ("enskilda" enl. nuv. terminologi) skuld. Möjligen bör man dock bibehålla presumption för att vissa skulder göras för gemensamt behov, t. ex. skuld för matvaror till det gemensamma hushållet, i vilket fall makarna böra vara gemensamt ansvariga för desamma.

Hustruns rätt att gå i borgen bör vara fri.

4) Huvudgrundsatsen i fråga om äganderätt till kapital ("kapital" tages här och i det följande i motsats till inkomst): ingendera maken "gifter sig till pengar". Allt kapital, som make vid äktenskapsuppplösning ingående äger eller under äktenskapet genom arv, gåva, testamente, omsättning eller annorledes erhåller, förblir denne makes ensamma egendom. Vill man inte gå så långt, utan reservera visst slag av egendom såsom gemensam, blir även denna egendomsgemenskap av samäganderättsnatur.

5) Huvudgrundsats i fråga om inkomst: all inkomst, som under äktenskapet förvärvas, tillfaller båda makarna med hälften var, oavsett genom vilkens arbete inkomsten intjänats eller av vilkens kapital densamma fallit.

6) Vid beräkning av inkomsten iakttages, att lagstiftningen härom så nära som möjligt ansluter sig till gällande

inkomstskattelagstiftning; detta för undvikande av särskilt besvär för uträkning av inkomsten i äktenskapsrättsligt avseende och i övrigt för undvikande av ovisshet och förvirring.

7) Vid tillämpningen av inkomstprincipen iakttagas vidare, att de olika slagerna av inkomst sammanföras i två grupper, av vilka den ena omfattar inkomst av ämbete, tjänst och varaktig arbetsanställning med å regelbundna tider utfallande avlöning, samt av pension, livränta o. d., vilka inkomstslag här nedan för enkelhets skull kallas "lön", och den andra omfattar alla andra slag av inkomst, vilka här nedan kallas "annan inkomst än lön".

8) Tillämpning av inkomstprincipen vid "lön": vardera maken har omedelbar rätt till hälften av dylik inkomst och äger ensam rätt att lyfta sina 50 %. Vardera maken är alltså fordringsägare för sin hälft gentemot den, som är skyldig utbetala inkomsten (lönebetalaren). Om ena maken på grund av fullmakt utkvitterar den andras hälft, uppstår vanlig redovisningsskyldighet gentemot den andra.

De kostnader, vilka äro förbundna med "lönens" förvärvande och vilka ej vid dess utbetalande avdragas (såsom fallet är med pensionsavgifter o. dyl.), böra givetvis drabba båda makarna lika. Den inkomstförvärvande maken erhåller fördenskull vanlig fordringsrätt hos den andra för hälften av de utgifter den inkomstförvärvande i sådant avseende haft. Likaså torde vara riktiga, att den inkomstförvärvande erhåller fordringsrätt för hälften av den ränta han under äktenskapet nödgas utbetala för

skuld, som han vid äktenskapets ingående hade, eller omsättning för sådan skuld (i den mån räntan ej kan betalas med "annan inkomst än lön" eller sådan inkomst, i vilken andra maken, på grund av äktenskapsförord eller av annat skäl, ej har någon andel). Denna bestämmelse om räntan föreslås med hänsyn till studielån o. dyl., som försatt den inkomstförvärvande maken i tillfälle att förtjäna inkomsten.

9) Tillämpning av inkomstprincipen vid "annan inkomst än lön": Den inkomstförvärvande maken är skyldig att inom viss tid, t. ex. deklarationstiden, efter varje kalenderårs slut till andra maken utbetala halva behållningen av nästföregående årets inkomster av detta slag, möjligen jämte ränta å sagda behållning från samma års slut. Vid beräkningen av behållningen iakttagas, att all ränta å den inkomstförvärvandes gäld, liksom ock all sådan förlust (för samma make), som enligt inkomstskattelagstiftningen får avdragas, jämväl här må frånräknas,

I fråga om "annan inkomst än lön" uppstår fordringsrätt för andra maken gentemot den inkomstförvärvande.

Skulle fordringens uttagande vara obekvämt för den inkomstförvärvande maken, t. ex. en affärsman, kan ju saken ordnas på så sätt, att andra maken erhåller revers i stället för kontanter.

Den oegentlighet, som kan tyckas ligga däri, att den ej inkomstförvärvande maken får del i vinsten ena året, men ej behöver betala något för att täcka förlusten ett annat år, torde ej kunna avhjälpas på annat sätt än att den make, som måste räkna med växlande

vinster och förluster, garderar sig genom äktenskapsförord, enligt vilket han förbehåller sig ensam eller huvudsakligen sina inkomster, d. v. s. utan att andra maken erhåller någon eller full andel däri.

Likaså kan, om ena maken vid äktenskapets ingående har skuld, t. ex. studieskuld, till vars amortering båda makarna skäligen böra bidraga, genom äktenskapsförord (och naturligtvis också genom överenskommelse under äktenskapet) bestämmas, att makarna skola med exempelvis hälften var deltaga i amorteringen.

10) Består inkomst i sak (t. ex. ett konstverk såsom boutredningsarvode), uppstår utan vidare för andra maken äganderätt till hälften av denna sak. Består inkomsten i naturaförmåner, äger den förvärvande maken betala andra maken med hälften av dessa förmåner (i stället för med kontanter), varvid om förmånen exempelvis utgöres av bostad, som båda makarna nyttja, de böra anses ha lika fördel därav och alltså andra maken anses utfå hälften av bostadsförmånen genom dess nyttjande.

11) Garantier uppställas för att bereda make möjlighet att kontrollera den andras inkomster. Den kontrollerande skall äga tillträde till handelsböcker, räkenskaper, deklarationer etc. samt rätt att av ämbetsverk, arbetsgivare, banker och andra penningeinträttningar erhålla behövliga uppgifter.

12) I fråga om utgifter skall den nuvarande regeln för boskilda makar gälla: "Makar vare, ändå att de vunnit boskillnad, pliktige att var efter sin förmåga bidraga till eget och barnens uppe-

hälle". Svårigheterna för makar att komma överens om utgiftsfördelningen torde ej bli större än vad de nu äro för boskilda makar eller sådana, som enligt äktenskapsförord sakna varje samfärd egendom, för att ej tala om syskon eller andra personer, som ha gemensamt hushåll. En utgiftsplan är naturligtvis lämplig att uppgöra för exempelvis varje år. I normala fall komma efter det föreslagna systemet alla eller de flesta utgifter att bestridas av makarna med hälften var, varefter, om besparing uppstår, denna blir lika eller ungefär lika för båda makarna. Det praktiska resultatet blir då, att vardera maken själv tar hand om (placerar) sin andel av besparingen, i stället för att nu mannen behåller alltsammans.

På grund av följande faktiska förhållanden komma några svårigheter i fråga om utgiftsfördelning och avräkning mellan makarna sannolikt sällan att uppstå. Av en löntagares inkomst åtgår i regel omkring hälften till sådana utgifter som bostadshyra, utskylder, förenings- och försäkringsavgifter, barnens skolkostnader, läkarearvode, mannens kläder och hans diverse utgifter, m. a. o. utgifter som vanligen bestridas genom mannen, medan omkring hälften av inkomsten i regel åtgår till hushållsutgifter, hustruns och barnens kläder samt hustruns diverse utgifter, alltså utgifter som vanligen bestridas genom hustrun. Att så faktiskt är förhållandet, kan lätt kontrolleras genom att undersöka olika fall. En helt naturlig överenskommelse mellan makarna blir då i allmänhet den, att mannen åtager sig att med de 50 % han själv lyfter bestrida utgifterna av

förstnämnda grupp och hustrun att med sina 50 % bestrida utgifterna av den andra gruppen. Skulle utgifterna i den senare gruppen, t. ex. genom stort barnantal, bli alltför dryga för att kunna bestridas med den ena inkomsthälften, blir det en naturlig sak, att mannen av sin hälft lämnar hustrun visst bidrag till dessa utgifter. (De besparingar, som kunna göras av en löntagare och hans hustru, bli i regel icke mycket att tvista om.)

Vad angår "annan inkomst än lön" blir den enklaste lösningen, åtminstone i äktenskap, där någon bokföring förekommer, ungefär denna, att makarna på förhand, t. ex. för varje år, uppgöra huru mycket som får åtgå till de olika utgiftsposterna (hyra, hushåll, kläder etc.), ävensom att dessa sålunda beräknade utgifter jämte alla övriga uppenbart nödiga utgifter, t. ex. utskylder, utgifter för sjukdom o. s. v., skola till lika delar bestridas av makarna. Därefter lämnar den inkomstförvärvande maken (vi antaga mannen) till den andra maken (hustrun) successive under året belopp i avräkning å hennes blivande inkomsthälf. Med dessa belopp utlägger hustrun utgifterna för hushållet, egna och barnens kläder m. m. Efter årets slut, då inkomsten uträknas, sker en avräkning mellan makarna, som bör bli ytterst enkel. Den besparing, som då kan visa sig, blir naturligtvis större eller mindre för respektive make, allteftersom han eller hon gjort utgifter utöver den överenskomna utgiftsplanen.

13) Genom äktenskapsförord kan bestämmas, att viss egendom, som eljest skolat utgöra ena makens ensamma

egendom, i stället skall utgöra båda makarnas gemensamma egendom (med samäganderätt till hälften var eller efter annan proportion), att inkomst av visst slag skall tillfalla blott den make, genom vilken inkomsten förvärfvas, eller att andra maken blott skall äga rätt till viss mindre andel däri (kvotdel eller fixt belopp), samt att viss ena makens ensamma skuld i stället skall vara gemensam (med hälften var eller efter annan proportion).

En av grundtankarna i lagstiftningen om makars egendomsförhållanden bör vara, att det ordinära egendomssystemet skall innebära tillräckligt skydd för den svagare partens (hustruns) intressen och att äktenskapsförord följaktligen är en åtgärd, som användes huvudsakligen i de fall, då den starkare parten anser, att avvikelse från det ordinära systemet är för honom behöfligt (t. ex. för en affärsman med hänsyn till hans kredit) eller eljest av förhållandena påkallat. Alltså motsatsen till vad för närvarande är fallet: nu är det i regel den svagare parten, som nödgas för att skydda sig begära äktenskapsförord, — om hon vågar!

Äktenskapsförord bör kunna, under garantier med hänsyn till tredje mans rätt, upprättas jämväl under äktenskapet, så att makarna kunna alltefter ändrade förhållanden på lämpligaste sätt ordna sin inbördes ekonomiska rättsställning.

14) Gåva och avtal mellan makar bör vara giltiga. Garantier uppställas dock såväl till skydd för tredje mans intresse gentemot makarna som till skydd för hustrun, såsom den svagare parten, gentemot mannen.

Rättegång och exekution mellan makar skall kunna äga rum såsom mellan andra personer. En konsekvens av sistnämnda garantier är dock, att ena makens erkännande av den andras anspråk i process ej kan tillerkännas avgörande betydelse, utan domstolen måste utröna, huruvida anspråket i verkligheten är rättsligen grundat.

15) Arvsrätt mellan makar införes: efterlevande make äger ovillkorlig rätt till viss del av den avlidnes kvarlåtenskap, eller eventuellt till avkastningen av en viss del av den avlidnes kvarlåtenskap, så länge den efterlevande lever.

16) Underhållsskyldighet mellan fränskilda makar införes. Rätten till underhåll får dock icke, såsom i Kungl. Maj:ts proposition vid innevarande riksdag är föreslaget, ovillkorligen gå förlorad för den make, som "huvudsakligen bär skulden" till äktenskapskillnaden, utan underhållsrätten bör vara mera säkert garanterad för den som därav är i behov.

17) Skulle det av mig föreslagna egendomssystem ej lämpligen böra införas såsom huvudsystemet, kunde det införas såsom ett alternativ, som kontrahenterna äga rätt att vid äktenskapets ingående välja. Däremot vore mindre lyckligt, om ifrågavarande egendomssystem skulle tillämpas blott för den händelse kontrahenterna särskilt förklarade sig antaga detsamma; i så fall bleve det blott fråga om ett nytt slags äktenskapsförord, som kanske komme lika litet i tillämpning och alltså bleve till lika litet allmänt gagn för den gifta kvinnan som det nuvarande äktenskapsförordet. Dock skulle en dylik äktenskapsförordsreform medföra den fördelen, att ifrågavarande egendomssystem kunde i praktiken få visa sin lämplighet och därigenom bereda väg för en allmän omgestaltning av lagstiftningen om makars egendomsförhållanden i den riktning jag här föreslagit. GEORG STJERNSTEDT.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte 6—7 april 1915.

Det var till förbundsbyrån i Stockholm som Fredrika Bremer-Förbundet i år förlagt sitt ordinarie sammanträde, och där samlades förmiddagen den 6 april styrelsemedlemmar, representanter för kretsarna, ombud och föreningsledamöter till förhandlingar och överläggningar. Företrädande respektive kretsar märktes Malmökretsens v. ord-

förande fru E. Quensel, Linköpingskretsens ordförande fröken A. Arwedson, fröken L. Deshayes, Hälsingborg, fröken E. Rydberg, Strängnäs, och fröken E. Collin, Arvika. Lundkretsens representant, fru C. Eklund, hade i sista stund blivit hindrad infinna sig.

Med några ord, som berörde det ödesdigra tidsläget och huru detta verkar

förlamande på månet strävande men icke får tillåtas göra det på ett arbete som förbundets, vilket icke är för nu et utan för framtiden, öppnade förbundets ordförande, fru Montelius, mötet. Det blev också hon, som valdes att leda förhandlingarna under de båda mötesdagarna. Till v. ordförande utsågos fröken Arwedson och fru Quensel och till sekreterare fröken Signe Laurell och fru Anna Lamberg Bruun.

Ärendena inleddes med en redogörelse av förbundets sekreterare, fröken Laurell, över

förbundets verksamhet under det gångna året.

Arbetet hade på grund av olika orsaker under 1914 i mycket avvikit från den vanliga ordningen. Under första delen av året var det Årstautställningen som för sig tog en stor del av intresset och arbetsinsatsen. Förbundet hade sin egen utställning på Årsta att ordna och den kommitté, som erhållit detta i uppdrag, hade därmed fått en stor och krävande uppgift, som tog tid och krafter i anspråk. — Med vilket tillfredsställande resultat har Årsta vittnat om.

Under detta arbete hade förbundet alltjämt som vanligt sin uppmärksamhet fäst vid uppkommande frågor, som närmare berörde kvinnorna. En skrivelse avläts till kommerskollegium i anledning av det utarbetade förslaget till ny lärlingslag, vilket kollegiet fått i uppdrag att granska. Förbundet hävdade som sin uppfattning, att förslaget borde klart framhålla, att de nya bestämmelserna även avsåge kvinnliga lärlingar. Likaledes avlät förbundet en skrivelse

till Kungl. Maj:t med anledning av den Hvitfeldtska stipendieinrättningens omorganisation, vari förbundet förfäktade den studerande kvinnliga ungdomens intressen. Båda dessa frågor äro emellertid ännu oavgjorda, varför man ännu icke vet i vad mån förbundet härvidlag lyckats göra något inflytande gällande.

Den bittra kristid, som satte sin prägel på det sista halvåret av 1914, verkade direkt hämmande på utförandet av ett par av de uppgifter, som av föregående årsmöte pålagts förbundet. Med entusiasm hade man tagit upp tanken på att förbundet skulle sätta sig i spetsen för bildandet av en kvinnornas andelsförening, vilken skulle ordna ett nytt Årsta i Stockholm. Det vill säga, en kvinnornas egen klubblokal, där även Årstasamlingarna skulle inrymmas. En inbjudan till andelsteckning hade hunnit utfärdas, men härvid måste det också stanna, då sensommarens händelser förlamade alla affärsföretag. Den goda tanken bidar nu bättre tider. Likaså har en kraftigare agitation till utvidgande av förbundets intressesfär måst något uppskjutas.

Med 1914 hade förbundet åter fått sitt eget pressorgan i Hertha. Hemtrevnad utgives ävenledes alltjämt av förbundet.

Vid Rimforsa hade arbetet som vanligt fortgått med liv och lust. Lant-hushållningsskolan hade åtnjutit ett statsanslag å 8,000 kr. och av hushållningssällskapen anslag av tillsammans 1,350 kr. Elevernas undervisningsövningar hade bestått i demonstrationer, teoretiska lektioner, föredrag och ledning av det praktiska arbetet. Som vanligt har

lanthushållsskolans arbete varit fördelat på två kurser, från 20 jan.—19 maj och 26 maj—24 september.

Småryd — eller Apelryd som den nya trädgårdsskolan vid Båstad skall kallas —, fru Bergman-Österbergs storartade donation till förbundet, står ännu i det första organisationsarbetet. Man tänker sig emellertid, att skolan skall kunna träda i verksamhet till nästa år.

Sjuksköterskebyråerna i Stockholm och Göteborg hade bedrivit sitt arbete efter liknande plan som föregående år. Att verksamheten är stadd i utveckling visa siffrorna över inskrivna sjuksköterskor, 252 och 239 vid vardera byrån mot 247 och 215 under föregående år.

För Stipendieinstitutionen redogjorde därpå stipendienämndens sekreterare fröken Mathilda Silow. Stipendier hade under året utdelats till ett belopp av kr. 10,173: 50 och livräntor, som tillsvidare utgå från en del donationsfonder, till ett belopp av kr. 3,676: 55. Samtliga fonder, som vid 1914 års början uppgingo till kr. 396,568: 01, hade vid årets slut stigit till kr. 424,261: 07. Återigen, som synes, en ståtlig ökning av denna ständigt växande institution.

Härefter vidtog redogörelse för

förbundskretsarnas verksamhet.

Naturligt nog hade de respektive representanterna att konstatera att även arbetet inom kretsarna lidit av kristidens oro och tryck, men förenings- och diskussionsmöten såväl som den allmänna verksamheten hade dock pågått efter i huvudsak samma program som vanligt. En del speciellt arbete, så-

som för Kvinnornas uppbåd och annan nödhjälpsverksamhet, hade dock även upptagits.

Sedan samtliga kretsars rapporter avläts, skreds till

val av styrelse.

En förändring i styrelsens sammansättning beslutades härvid, i det att mötet med acklamation antog ett av ordföranden framfört förslag att nämna fröken Gertrud Adelborg, som undanbett sig återval, till hedersledamot av styrelsen. I sammanhang härmed avsåndes till den nya hedersledamoten ett hälsningstelegram från det församlade årsmötet.

Härefter återvaldes de tre återstående styrelseledamöter, som voro i tur att avgå, dr Lydia Wahlström, fröknarna Lilly Engström och Mathilda Silow. På fröken Adelborgs plats invaldes fru Berta Nordenson, som förut stått som suppleant.

Av de under omval varande sex suppleanterna hade dr K. Beckman och fröken Elin Cederblom undanbett sig återval. Efter dessa och efter fru Nordenson, som ingått som ordinarie ledamot av styrelsen, nyvaldes fru Gertrud Törnell, e. o. hovrättsnotarien O. Montelius och fröken Ellen Kleman. Fröken Ada Arwedson, auditör C. Juhlin-Dannfelt och fru Hilda Kantzow omvaldes.

Till revisorer omvaldes fröknarna Maria Aspman, Mathilda Staël von Holstein och dr Adolf Tamm. Till medlemmar av krets nämnden valdes av representanterna för kretsarna fröknarna Signe Laurell och Sigrid Ulrich.

Revisionsberättelsen föredrogs och full

och tacksam ansvarsfrihet beviljades styrelsen.

Härmed voro själva mötesförhandlingarna avslutade.

*

Av de föredrag och diskussioner, som årsmötet hade på sitt program, var fröken Anna Sörensens redogörelse för lärarlönenämndens betänkande det första. Det var efter en liten förfriskande tedrickning på tisdagens f. m., anordnad i Årstarummet på förbundsbyrån, som fröken Sörensens föredrag i sällsynt grad ägnat att reda upp begreppen för åhörarna. — Särdeles nyttigt i dessa dagar, då så många underbara utlåtanden framkomma i denna fråga!

Förbundsstyrelsen, som redan sysslat med tanken att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t i denna sak, erhöll uppdrag av årsmötet att gå i författning härom.

Fröken Mathilda Staël von Holsteins redogörelse samma dags afton på ett offentligt möte i K. F. U. K:s stora sal för den framlagda kungl. propositionen i äktenskapslagstiftningen var en särdeles god historik och exposé av gamla lagbestämmelser och av det nya förslaget. Mötet enade sig om en resolution av följande lydelse:

Kvinnor i Stockholm, vid Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte samlade för att diskutera förslaget till lag angående äktenskaps ingående och upplösning,

uttala sin tacksamhet för det gedigna arbete, som nedlagts på detta förslag, och den tydliga vilja, som däri ådagalagts, att inom äktenskapet likställa hustru med man.

Dock anser mötet, att för trolovad moder den rätt till utvidgat skadestånd, som enligt förslaget tillkommer en i trolovning hävdad kvinna, för den händelse trolovningen genom mannens huvudsakliga vållande eller på grund av hans frånfalle brytes, bör kompletteras med en möjlighet till ideell upprättelse. En sådan upprättelse torde exempelvis kunna beredas genom en henne given rättighet att liksom barnet bära dess faders namn.

Andra mötesdagens f. m. höll fröken Maria Aspman sitt föredrag om kvinnornas åtgärder till motarbetande av kristidens verkningar. Den intressanta redogörelsen kompletterades genom besök senare på middagen å olika nödhjälpsföretag, såsom Livsmedelsdepån vid Vasagatan, "Nödhjälpspåsen" på Söder (vilken förtjänar sin särskilda artikel, som den också skall få i ett kommande nummer), Södra K. F. U. K:s nödhjälpsbyrå samt den av Kvinnornas Uppbåd startade syfabriken. En stunds angenäm rekreation var den välsmakande lilla lunch, som bjöds mötesdeltagarna i K. F. U. K:s vackra lokal vid Östgötagatan.

Så kom till sist diskussionsaftonen på Gillet med åtföljande samkväm. Det var en talrik publik, som fyllde den stora festsalen, då fru Montelius öppnade mötet och lämnade ordet åt fru Ebba von Eckermann, den första inledaren av aftonens ämne: Samhällets krav på kvinnorna. I ett formfulländat anförande drog fru von E. upp kon-

turerna av gångna tiders husmoder, som ordnade och styrde, hjälpte och verkade inom sitt rike, hemmet, samt av den moderna kvinnans kamp att anpassa sig efter det nutida samhällets krav. Det vore inga små bördor, som tiden lade på kvinnornas skuldror. Endast genom uppfostran till samhällsarbetet skulle kvinnorna kunna bli färdiga att fylla sin plats därinom.

Som andre inledare talade fröken Axianne Thorstenson. Hon betonade kvinnornas ständigt utökade sociala förpliktelser och huru viktigt det var, att dessa förvärvade en riktig kunskap om samhällets krav på dem. Särskilt framhöll hon emellertid lämpligheten av att en sådan upplysningsverksamhet icke kom att uteslutande ligga i händerna på de olika politiska partierna. Fredrika-Bremer-Förbundet och andra kvinno-

föreningar borde taga hand därom. För övrigt erinrade hon om att såväl förbundet som rösträttsföreningarna verkade genom sociala upplysningskurser. Mera borde dock göras.

En längre diskussion utspann sig, vilken emellertid övergick till ett mera direkt diskuterande av pedagogiska önskemål.

Det var ett glatt och angenämt samkväm, som härefter vidtog och fick sin stämmingsfulla avslutning genom fru Montelius' tal till mötesdeltagarna. Med Viktor Rydbergs fredssiande strofer i "Klockorna" som grundackordet till sina egna ord talade hon ut sin tro och förhoppning om att nästa årsmöte skulle samlas under ljusare förhållanden än de nuvarande.

Härmed var årsmötet upplöst.

ELLEN KLEMAN.

Ett morgondagens intresse.

När fred en gång efter detta olycksmättade krig tillsvidare blir tillförsäkrad folken, uppstår utan tvivel en internationell skönlitteratur så starkt inspirerad av krigets erfarenheter och framtidssyner, att det blir kring denna kärna all framgångsstämplad dikt en tid framåt kommer att knyta sig.

Liksom efter revolutionen, efter Napoleonskrigen, efter 1870—71 skall urvalet av de läsande sakna håg för salongslivets intimiteter såväl som för byromantik och sedebilder i allmänhet;

till och med stålkungar och grottekvarns-trälar skola fångas endast i den mån de ingått som medagerande i det nyss uppförda stora dramat. Man skall i litteraturen begära motsvarigheter till de oerhörda tilldragelserna i verkligheten, till de unika personligheterna i samtiden och detta emedan förut mera bearbetat stoff skall förefalla färglöst och matt så strax efter det att jättebål hemskt purprat horisonten både i öster och väster och gränserna synts utplånade för personlig heroism inom ramen

av samtliga element. Men efter det själs-smärtans och de ädla tårarnas reningsbad, som spolat över så gott som en hel världsdal, är det icke möjligt annat än att det finaste, djupaste i mänsklig natur — på flera håll än någonsin förut — skall ha blivit frigjort, ha manifesterat sig i väsen och handlingar, för att i historia och dikt, förtätat och förklarar, med fackelsken visa nya vägar framåt.

Man måste lyckönska skapande andar till de spända förväntningar på produktionen, som tiden alstrar. Själva ögonblicket tillropar dem: *sursum corda!* Nu behövs gryningssånger. Nu väntas härolder, förkunnande en ny dags ankomst. En storhetsfläkt måste lyfta upp även romandiktingen på högre plan. Och är det inte detta som verkligen behövs? Trots de många äkta pärlorna är det icke dessa som dominera. Erotomaner och andens jämmerliga backstusittare ha fått för fasta grepp om nationernas yngste, förvillat dem och i allt för många fall fört individen ut i den öken, där ingenting fast av ögat kan upptäckas, där allt är flygsand, där känslan av tomhet till slut blir outhärdlig och varken en drömd svindlande esteticism eller en dito bottenlös altruism mäktar bringa det efterträdade goda, som tillfredsställer.

Men vilka positioner skola väl vara "kvinnan" förbehållna i en ny litteratur? Det blir av utomordentligt intresse att iakttaga, om någon verklig nygestaltning av moder Eva skall följa på krigets mäktiga "Varde!" Att gränserna för kvinnans framträdande skola visa sig vidgade, ligger utom allt tvivel. Den

kvinnliga politiska intriganten är en längesedan känd typ, liksom den borgerliga dygdefiguren och det beklagansvärda offret för soldatesken. Den kvinnliga heroismen under ofredens fador kommer troligtvis att förläna en mängd tavlor sin säregna kolorit. Jag fruktar emellertid, att den nya litteraturmarknaden blir lika flau som föregångarna i det fall, där vi längta att möta kvinnan livslevande, d. v. s. som den över hela världen vaknade och kämpande medborgarinnan, den enda verkligt nya mänskliga typ samtiden har att uppvisa. Frankrikes "medborgarinna" var ett ord. Världens medborgarinna är handling.

Aldrig föddes något i historien nytt utan föregående tecken: ljusfenomen på firmamentet. Liksom fordom de vise från Österland följde stjärnan, måste stjärnor alltjämt leda de sökande dödliga. Historien har visat, att kvinnorna under sitt sökandes vandring ytterst sällan funnit ens en lyktbärare i mannen. Ur deras egna led måste anförarna träda fram. Det så ofta fastslagna domslutet: en kvinna för aldrig sin tidsålder framåt, kullkastas emellertid nu i samma mån kvinnor visa, att de gå framåt efter sina egna begrepp om framåtskridande, ej efter de manliga, som avsett områden utan avskuggningar. Jag tror att tecknen till ombildning stadigt bli flera och flera och skola framspringa i ny klarhet, när en gång den omätliga röken från nu formerade krigshärdar skingrats. Varje nation skall inom sig finna de kvinnor den behöver. Ty varje nation har redan haft sina pionjärer, av vilka flera redan slumra i

ro utan att väckas av ragnaröksdånet på jorden, efter vilket deras andes efterkommande våga hoppas — icke en ny himmel eller ny jord, men ändock någonting nytt, de nu maktlösa icke till fall utan till upprättelse.

Vetenskapligt resa män alltjämt hinder i vägen för tron på kvinnlig kultur, hinder, dem män anse oöverkomliga. Kvinnan kan bli kulturskapare blott om hon kan prestera något nytt, som mannen ej kunnat. Och vad är det som han icke mäktat, med ett undantag. Hem i dess omfattande bästa betydelse är kvinnans verk. Därutöver har hon hittills ej kunnat forma något, som mannen icke förmått. Med orätt har man tillskrivit henne "sedernas förmildring". Det är inte hon, som varit drivfjäder vid negerlaveriets eller livegenskapens avskaffande, vid tortyrens och andra gräsligheters bortfejande. Hon har inte ens funnit en ny form för självmeddelelse. Inte ens romanens form — som i rigorös mening icke är form, fri och rörlig som den är — har genom henne vunnit något nytt. I poesien, där meddelelsen röjer det specifikt kvinnliga, således något nytt, är det motsägelse mellan form och innehåll — utom i folkvisan — formen är av mannen. I konsten — målning, skulptur — har hon inte håller funnit en övertygande ny form. Där heter det, ifall hennes arbete är gott, att det utmärkes av manlig kraft o. s. v.

Efter mina begrepp kunna de kvinnor, vilka skola föra sin tidsålder framåt, icke häri lyckas vare sig med en George Sands, en Rahel Varnhagens fördomsfrihet och geni eller med en

m:me de Krüdeners slutliga oskrymtade omvändelsenit, en Charlotte Stieglitz' fullkomliga självupppoffring. Om inte kvinnor, i spetsen för något ideellt nytt, i sina personer förena så gott som alla forna märkeskvinnors möjligheter, nu utvecklade genom en förr okänd skolning — d. v. s. om de icke äro fördomsfria, men på samma gång för egen del fullkomligt oantastliga, om de icke med genialitet uppfatta sin tid för att även praktiskt möta dess behov, om de icke med sublimt mod uthärda förföljelser och med en lika blind tro som Charlotte Stieglitz' gå fram mot det föresatta, så skola de icke vinna det herravälde över själar, som är den enda kungsvägen fram till stora mål.

Det som kvinnor nu arbeta fram är någonting verkligt nytt, ett stycke nytt kulturland — politikens, även av kvinnliga odlares möda rett till nya skördar. Och när den landvinningen är gjord och odlandet gått över från försöksstadiet till de prövade metodernas relativt säkra krafttag, då kanske det i alla fall kommer att visa sig, att kvinnorna förlänat kulturen nya drag, dem männen ensamma ej förmått mejsla ut. Vad som ännu hårdast vanställer är för väl känt att behöva upprepas.

Alla mänskliga ideal ha rätt till förverkligande, säger den beundrade belgiern Maeterlinck, och de upphöra icke att utöva inflytande och driva människorna framåt, förrän förverkligandet är ett faktum. Så skall också kampen för den kvinnliga politiska medborgarrätten med alla dess förhoppningar och illusioner inte komma till ro, förrän rätten tillhör det uppnådda, och

detta just emedan den är förbunden med den starkast sedliga instinkten i människonaturen — social rättvisa.

Och det diktens ideal i kvinnlig gestalt, som tanken förespeglar oss, skall inte håller alltid förbli ett svävande fantom utan en dag stå fram i glans för att reflekteras i levande livet.

METTA GREGER.

Glimtar utifrån.

Engelsk mobilisering. En morgon vaknade som bekant Byron och fann sig ryktbar. Rättnu skall Byrons fosterland vakna en vårmorgon och finna sig belastat med allmän värnplikt. Faktiskt är den väl där egentligen redan nu, men frihetens dyrbara illusion måste i det längsta bevaras. Det kan ju inte kallas tryck, snarare en smickrande uppmärksamhet, när lord Kitchener far i cab genom Londons gator, sträckande ut pekfingeret mot de kraftiga unga män hans falkblick upptäcker och ropande: "Ert land behöver er!" En kraftigare påskyndande knuff åt den frivilliga patriotismen måttade det förslag, som för någon tid sedan var på tal i parlamentet, om ett massavskedande av de till krigstjänst lämpliga männen ur industrin och deras ersätande medelst kvinnor.

Något syfte i den vägen, fastän naturligtvis vackert beslöjat, måste nog ligga under den uppseendeväckande åtgärd, som regeringen enligt senaste underrättelser vidtagit. Den formligen kallar kvinnorna till krigstjänst! Genom ett cirkulär uppmanas de att anmäla sig till vikariat för män, så att dessa skola bli i stånd att ohämmat följa sin dragning till fanorna. Främst gäller det industrin, men man antar troligen nödhjälpen på de allra flesta områden av det civila livet. Kvinnoföreningarnas styrelser ha fått sig tillställda blanketter att låta ifyllas av hugade spekulanter och inlämna till registrering. Women's Freedom League, som aldrig glömmet sig, skriver på sina blanketter: "Jag, såsom medlem av Wo-

men's Freedom League, ger mina tjänster åt mitt land och icke åt regeringen, som orättmätigt undanhåller mig brittiskt medborgarskaps rättigheter och friheter".

Omkring 20,000 anmälningar inströmmade första veckan, och det kan förmodas, att farten snarare ökas än slappnar. Många ta sig an jordbruket, som är i skriande behov av arbetskrafter, och till och med mjölkningen, i England betraktad som ett exklusivt maskulint kall. Det finns de som åtaga sig trådlös telegrafi, slakt, hästskötsel och vården av Zoologiska trädgårdens vilda djur. En kvinnlig korrespondent till The Times ger anvisning på en sorts särskilt angenäma och inbringande tjänster, nämligen parlamentsledamöternas (400 pund om året och mycken ledighet).

Det är klart, att kvinnorörelsens ledande kretsar med livligaste intresse och allehanda bitankar uppta denna nya, sällsamma situation. Men också med åtskilliga bekymmer. Denna alltför plötsliga uppbudning av kvinnliga arbetare är ju en social abnormitet, liksom deras systematiska undanträngande var det, och medför som sådan en del risker. Den mest iögonfallande av dessa är faran för lönedpressning, och den blir, om vi känna mänskligheten rätt, utomordentligt svår att avvärja. Går inte det, så följer oundvikligt, att fosterlandsförsvaren — de som bli över — vända åter till en försämrad arbetsmarknad. National Union of Women's Suffrage Societies beklagar ej utan skärpa, att dess maning vid krigets början att med ens sätta i gång kvinnornas organisering och träning för utfyllande av luckorna i nationens arbetskraft ljöd för döva regeringsöron. Mycket har visserligen gjorts i den riktningen utan högre maktens stöd, men "nu när det kniper" räcker det dåligt till.

Hur än experimentet må utfalla, så står det dock fast, att England med denna kvinnomobilisering har i ett ryck sprungit förbi de kontinentalta värnpliktsstaterna.

"F. 2." Så lyder det officiella namnet på ett lasarettståg, skapat av kvinnor i Leipzig. Beskrivningen på de 39 vagnarnas inredning vittnar om en grad av praktisk fyndighet och fin smak, som väl aldrig förr nedlagts på denna

sorts bedrövliga inrättningar. Patienter, sköterskor och läkare äro alla lika ömt tillgodosedda i detta ambulatoriska hospital. Litteratur- och musikstaden Leipzigs anda yttrar sig i den markerade omtanken för de andliga behoven. Till bäddarna höra läspulpet och tidningshållare och i varje kupé finns en liten bekväm lektyrvara för sköterskorna. Matsalen rymmer bokskåp, skrivbord och kammarorgel. (Man ertappar sig med att undra hur länge den friska mänskligheten skall nöja sig med att åka i vidriga fångceller.)

Då man hör, att fru Else Dürr är den som har satt tåget i gång, erinra vi oss med vemod från Leipzigs internationella bokhantverksutställning i somras det utsökta "Haus der Frau" med dess kostliga skatter och dess förnäma och sobra elegans, ty det var där hon förde spiran i dagarna före stormen.

Fransk erövringspolitik. Den franska kvinnovärldens krigsverksamhet, om vilken vi under de första månaderna av vår nya tideräkning så gott som saknade underrättelser, framträder alltmer betydande och mångfaldig, ja till den grad så, att man inte ser sig god att överblicka och i breda drag fixera denna bild, som varje vecka kompletteras med nya drag. Här råder inte, som i Tyskland och England, centralisation (och centralisation anses för Frankrikes särmärke! Allt vad vi ha lärt förut är galet), men i stället vimla de individuella initiativen, samla små grupper omkring sig och frodas i frisk frihet, oberoende av och oftast ovetande om varandra. Den största sakliga effektivitet uppnås kanske inte på detta vis, men möjligen pulserar livet raskare.

Bland de nya uppslag, som kommit fram, observera vi ett som enhälligt gillades vid ett sammanträde av l'Union fraternelle des Femmes. Madame Moll-Weiss pläderade för kvinnliga provryttare som ersättning för de manliga i skyttegravarna, ty just nu är tiden inne att i Europa och Amerika erövrade de tyska handelsmarknaderna. Detta är en avgjord förbättring av det förslag, som framlades av någon herre i någon tidning, att utskicka fransyskor till de neutrala länderna för att blott genom sina tjugande personligheter vinna hjärtan åt ententen.

En kvinnlig förening för propaganda i det neutrala utlandet har nyligen stiftats under namnet La Croisade Française; arbetsplanen är oss ännu obekant. I styrelsen märkas celebra namn: fruarna Juliette Adam, Jules Siegfried och Daniel Lesueur.

Pax. Det finns ett fult ord, som man i vissa delar av jordklotet bör akta sig för att uttala, om man sätter värde på att gå lös eller åtnjuta medborgerligt förtroende. På svenska stavas det fred. Somliga franska prefekter ha beordrat sina märer att ta i fångsligt förvar personer som understå sig att i enskilda samtal begå nämnda förseelse. Detta är ingen tysk uppfinning: en Pariskorrespondent har meddelat det till en engelsk tidskrift. Likaledes från engelsk källa tillflyter oss uppgiften, att militärmakten har konfiskerat en broschyr av ordföranden i Tysklands kvinnliga fredsförening. "Högre än sanningen står nu den nationella politiken," skriver med hopbiten resignation en tysk litteratör. Efter denna grundsats måste vetenskapsmännen inrätta sin forskning, diktarna sin konst och journalisterna sitt hantverk. Det blir just ingen brokig litteratur, nej så enfärgad som de tapeter vi ansågo stilfulla för några år sedan.

Även från England höras klagomål över militärdiktatur, men vad trycksaker beträffar ha vi svårt att spåra dess inblandning. Det tillstånd, som uppkommer genom det offentliga själslivets uniformering och som i Tyskland kallas "Burgfrieden", i Frankrike "l'union sacrée", har Asquithkabinetts "uppfostringskampanj" ickelyckats utbreda. Det starkaste vi påminna oss ha sett i uppstudsighet mot nutida konvens är ett litet brev till The Common Cause av en ärlig kvinna, som med utsatt namn förklarade, att ingen skada vore skedd, ifall England besegrades, ty om England ägde något av värde, så vore detta av den art, att ingen kunde röva det, och förödmjukelse är hälsosam...

Besläktade tankar uttalades av en man (förmodligen teolog) på ett av de tre pacifistiska massmöten, som den 22 mars hölls i London; han ordade om "faran av att skryta med en rättfärdig sak". Ämnet för dessa möten talare skulle vara kvinnorrörelsen och kriget, men enligt referaten tyckas de huvudsakligen ha uppehållit

sig vid religionens förhållande till kriget, vilket, närmare besett, icke var så långt på sidan om frågan. Bland de uppträdande märktes biskopen av Lincoln och den beprövade krigskorrespondenten Nevinson, som hade sett heta dagar i Belgien.

Hur de ha det ställt i Japan och Montenegro är oss förborgat, men annars är England den enda krigförande stat som lämnar ordet fritt åt dem, för vilka sanningen står högre än den nationella politiken.

Lärlönenämndens betänkande.

Småskollärarkåren. II.

Av folkskolestadgans § 33 mom. 2 framgår, att ogift småskollärare, som av skolrådet blivit antagen tills vidare med ömsesidig uppsägningsrätt och som tjänstgjort i sammanlagt fem år, kan entledigas endast av vissa uppgivna skäl. Det ena av dessa skäl är, att tjänsten ifråga genom en i behörig ordning godkänd omorganisation av skolväsendet skall förändras till folkskollärartjänst eller indragas.

Lärlönenämnden hävdar, att denna grund för entledigande utgör ett försvagande av småskollärarkårens rättsliga ställning, men föreslår trots detta ingen ändring härutinnan, utan erinrar endast om att denna olägenhet är en nödvändig följd av de skolorganisatoriska förhållandena.

Men även de andra skälen, som skola ligga till grund för entledigande och vilka sammanfattas i uttrycket "sådana orsaker som omförmäles i § 32", äro behäftade med en svaghet, nämligen den, att felande småskollärarinna kan avskedas omedelbart, medan entledigandet av ordinarie folkskollärare enligt denna paragraf kan ske endast efter föregången, fruktlös befunnen varning.

Denna svaghet är emellertid av sådan natur, att den med lätthet borde kunna undanröjas.

Lärlönenämnden, som även hävdar denna mening, håller före, att detta syfte skulle vinnas genom införande av varning såsom första straffgrad, och föreslår fördenskull, att entledigandet enligt § 33 må ske icke blott av de orsaker utan även i den ordning, som i § 32 omförmäles.

Rörande frågan om gift lärarinnas rättsliga ställning anser lärlönenämnden, att det spörsmålet icke bör lösas helt isolerat utan ses i sammanhang med rättsställningen i nu nämnda avseende hos kvinnliga befattningshavare vid statens skolor. För dessa lärarinnor har lärlönenämnden föreslagit, att om kvinnlig innehavare av dylik befattning ingår äktenskap, skulle hon icke vara skyldig att av denna anledning avgå från befattningen, därest icke vederbörande centrala myndighet med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande funne det nödigt.

Vad småskolans lärarinnor beträffar anser lärlönenämnden, att ändring bör göras i den nuvarande bestämmelsen i

§ 33 mom. 2 angående gift småskollärarinnas entledigande i syfte att något bättre än för närvarande trygga sådan lärarinnas ställning. Sålunda synes lärarinnans ingående av äktenskap i och för sig icke böra få utgöra tillräcklig grund för entledigande. Endast i sådant fall, då skolans bästa det uppenbarligen kräver, bör giftermål få utgöra anledning till avskedande.

Lärlönenämnden håller före, att nu angivna syften skulle vinnas genom tillämpning av innehållet i ovan anförda bestämmelse, som föreslagits att gälla för de statsanställda kvinnliga lärarna. Tillämpat på småskollärarinnorna skulle motsvarande stadganden få den innebörden, att om lärarinna, som avses i § 33 mom. 2, är gift, hon må, utan hinder av vad som eljest är stadgat om småskollärares avskedande, kunna entledigas från sin befattning, därest folkskoleöverstyrelsen på framställning av vederbörande skolråd med hänsyn till tjänstens behöriga upprätthållande finner det nödigt.

Såsom av det föregående framgår har lärlönenämnden i samband med föreslagna ändringar i nu gällande bestämmelser rörande småskolekårens rättsliga ställning även hävdad behovet av ändrade grunder i vissa fall för dessa lärares avlöning. Under hänvisning därtill framhåller lärlönenämnden även förslag till avlöning för ifrågakvarande lärarkår.

Vid uppgörande av dessa förslag har lärlönenämnden med anledning av att antalet manliga småskollärare redan nu är så ringa och synes vara statt i ständigt minskning icke föreslagit särskilda

lönestater för manliga småskollärare men anser att även för småskollärarkåren böra utgå familjetillägg efter samma grunder, som föreslagits beträffande övriga kommunalt anställda lärare. Småskollärarkårens kontanta avlöning skulle sålunda enligt lärlönenämndens förslag komma att utgå i följande former: grundlön, ålderstillägg och familjetillägg.

De lärare och lärarinnor, som antagits tills vidare och enligt lärlönenämndens förslag sålunda motsvara ordinarie, skulle åtnjuta alla de föreslagna löneförmånerna, medan däremot lärare, som blivit antagna på viss tid, endast skulle komma i åtnjutande av arvode utan ålders- och familjetillägg.

För närvarande utgör grundlönen för examinerad småskollärarinna 500 kr., vartill komma tre ålderstillägg, vardera å 60 kr. I centralstyrelsens lönepetition föreslås för dessa lärare en grundlön av 700 kr. jämte fyra ålderstillägg, vardera å 100 kr.

Nämnden ansluter sig till det i petitionen upptagna beloppet av grundlönen, nämligen 700 kr., men förordar blott tre ålderstillägg i stället för fyra, anser dock att vardera ålderstillägget i stället bör sättas till 150 kr. De tre föreslagna familjetilläggen föreslås utgå med enahanda belopp, eller 150 kr. vardera.

För alla vikarierande småskollärarinnor samt för alla på viss tid anställda föreslås ett arvode av 650 kr.

Denna avlöningsförhöjning, som nu ifrågasättes för småskolans lärarpersonal, är såsom lärlönenämnden även framhåller, om den ses i förhållande till nu utgående löneförmåner, relativt större än den som föreslås för övriga lärarkårer.

Såsom motiv för förslagets berättigande anför lärarlönenämnden dels det förhållandet, att småskollärarinnorna hittills hållits nere på en allt för låg ekonomisk nivå, dels att de föreslagna avlöningsbeloppen icke äro större än vad som med hänsyn till rådande levnadskostnader kan anses motsvara kravet på anständig bärning, dels ock därmed, att vid uppgörande av förslag till löne reglering för småskolans lärarpersonal lärarlönenämnden icke kunnat underlåta att taga berättigad hänsyn till själva denna skolas betydelse och behov, ävensom därtill att även kraven på dessa lärares utbildning alltjämt stegras.

Rörande tjänstårsberäkning för lönetur hävdar lärarlönenämnden den mening, att de på viss tid anställda lärarna, vilka i avlöningshänseende skulle jämnställas med extra ordinarie lärare, icke böra få räkna tjänstår för lönetur, men däremot de tills vidare anställda böra äga rätt till tjänstårsberäkning på samma sätt som ordinarie lärare vid folkskola.

Lärarlönenämnden föreslår förden skull, att lärare, som är antagen tills vidare, skall uppflyttas i högre lönegrad, därest han i den lägre lönegraden tjänstgjort mer än fyra femtedelar av den på fem kalenderår belöpande undervisningstiden av åtta månader om året eller den kortare tid, under vilken undervisningen vid skolan genom K. M:s särskilda medgivande meddelats.

Småskolans lärarpersonal har sedan 1898 varit lagligen tillförsäkrad tjänlig bostad och nödigt bränsle eller härför utgående kontant ersättning. Beträffande bostaden är stadgat, att den skall

vara belägen i skolan eller nära denna. Däremot är icke stadgat var gränsen nedåt för s. k. tjänlig bostad skall sättas.

Av en undersökning rörande småskollärarkårens bostadsförhållanden, som lärarlönenämnden verkställt, framgår, att icke mindre än 851 småskollärarynnestäder bestå av endast ett rum utan kök eller ett kök utan rum. I åtskilliga av dessa fall har skoldistriktet lämnat särskild ersättning för bristande rum, men i mer än halva antalet fall har sådan ersättning icke lämnats, varav framgår, att vederbörande folkskoleinspektör ansett sig kunna vitsorda dylik bostad såsom tjänlig.

Lärarlönenämnden finner förden skull skäl tala för att ett bestämt stadgande måtte komma till stånd rörande det minsta antal rum, som en tjänlig hållen lärarinnestad bör innehålla.

I detta syfte föreslår lärarlönenämnden, att småskollärarynnestaden skall innehålla minst ett rum och kök på samma botten. Där lärarbostaden icke innehåller det sålunda stadgade antalet rum, skall lärarinnan enligt hyrespriset på orten erhålla särskild kontant ersättning för vad i sådant avseende brister. I de fall, då bostad icke åtnjutes in natura, skall lärarinnan enligt priserna å orten erhålla hyresersättning för ett rum och kök, ävensom ersättning för behövt bränsle efter dess verkliga pris.

Av vad som här anförts framgår tydligt, vilket värdefullt och betydelsefullt arbete lärarlönenämnden utfört till förmån för den stora småskollärarkåren.

Aldrig någonsin förr har denna lärarkårs särställning i rätts- och tjänsteför-

hållanden blivit så grundligt och omsorgsfullt utredd och påvisad som i detta betänkande.

Genom statistiska uppgifter och väl motiverade förslag påvisar lärarlönenämnden även, att en snar och genomgripande lönereglering för småskollärarkåren är oavvislig samt att större likställighet med folkskolans lärare i rättsligt och lönetekniskt hänseende än för

närvarande bör och kan beredas småskollärarkåren.

De lönebelopp och den förbättring av den rättsliga ställningen, som lärarlönenämnden föreslagit, varsla även om att småskolans betydelse börjar erkännas och uppskattas samt att denna skolas lärarinnor gå en lugnare och tryggare framtid till mötes.

GUSTAVA LANDBERG.

En svensk Birgittinernunna.

Säkert har många lagt märke till den Södödsnotis, som för någon tid sedan mälde, att fröken Charlotta Ehrenpohl, sedan fyrtio år nunna i klostret Maria Hart i Weert, Holland, där avsomnat den sista dagen av det gamla året.

Man går inte oberörd förbi denna upplysning, med eller mot sin vilja skänker man detta livsöde en tanke. En svenska nunna! Finnes det då ännu svenska kvinnor, som söka klostrens ensamhet? Hur förflyter deras dag?

Kanske några minnen från ett besök hos syster Cathérine skulle intressera.

Weert är beläget just i den kil av Holland, som skjuter in mellan Belgien och Tyskland. Det är en oansenlig, efterbliven liten stad, med knaggliga otrafikerade gator, men utan ett uns av den romantik, som annars så ofta omspinner bortglömda holländska städer. Vid en av dess långa, tråkiga gator ligger klostret Maria Hart (Marias hjärta),

ett stort grått stenhus, ogästvänligt, fult och dystert.

Den stora tunga porten öppnades av en medelålders kvinnlig portvakt — nunnornas allt i allom, den enda förmedlande länken med det praktiska livet utom klostermurarna. Hon beskådade mig misstroget, men efter framvisandet av rekommendationsbrev släpptes jag slutligen in, fick passera ett par dörrar och korridorer och fördes så in i ett kallt, stort rum med demonstrativt högt belägna fönster — för att hindra nunnorna att blicka ned på gatan. Vid ena väggen, alldeles invid och i jämnhöjd med det bord, där jag anvisats plats, var emellertid ett litet fyrkantigt gallerfönster anbragt, vars betydelse jag ej strax förstod.

Plötsligt hördes ett sakta mummel från andra sidan väggen, ett förhänge bakom detta fönster drogs åt sidan och mellan stältrådsmaskorna skymtade två gestalter i Birgittaordens dräkt. Den

bortesta var en värdig holländsk matrontyp, som ej utan världslig nyfikenhet beskådade främlingen. Den andra, den närmaste, var vår landsmaninna. Liten och späd, ansiktet skarpt afmagrat men upplyst, ja, förklarar av två strålande, världsförgätande ögon.

Hur självdisciplinerad hon än var, kunde hon dock ej först lägga band på sin rörelse över att mottaga hälsningar från Sverige, att höra sitt modersmål och själv få tala det. Men snart återvann hon fattningen och började på sin något brutna svenska tala om sitt liv.

Hela tiden samtalet varade, övervakades vi emellertid av nunnan i bakgrunden, och strängt taget skulle också det dubbla gallerfönstret — med en finare och en grövre ståltrådsduk och en helt liten lucka att sticka ut handen igenom till farväl — förblivit obevekligt stängt. Men även klosterregler gå att rucka på — som syster Cathérine ej på flera år mottagit besök, fingo inte blott båda gallren öppnas, utan hon fick t. o. m. i egen person visa mig sin cell, ett litet krypin med stengolv, en säng, stol och bord, — och kapellet.

Trettio år hade hon nu vistats här och under denna tid ej satt sin fot utom klostret och dess muromgärdade trädgård. Alldeles avstängd från världen var hon dock ej, ty hon liksom de andra nunnorna undervisade ibland fattiga barn och hjälpte och tröstade bedrövade och hjälplösa. Men lämna klostret skulle hon aldrig, så vida ej hennes dröm ginge i uppfyllelse att som påvens utskickade färdas till Birgittaordens vagga, till Vadstena, där hon skulle förestå det återuppståndna nunneklostret. Hur

omöjlig än vi anse denna dröm, betraktade hon den emellertid som fullt utförbar; hon omnämde den också sedermera i brev.

Men även om den ej skulle uppfyllas, klagade hon ej; hon var helt lycklig och tillfredsställd. Hon sade upprepade gånger, att alltid hade hon längtat till detta, till klosterlivet, fastän hon tagit slöjan först vid trettiofem år. Men långt innan dess hade hon förberett sig på sitt kall för att pröva om hennes längtan var ett hugskott eller ej. Men beslutet mognade mer och mer och fick näring när hon blev lärarinna i målning vid katolska skolan i Stockholm och sedermera sekreterare hos änkedrottning Josefina.

I sin ungdom hade hon varit elev vid Konstakademien, till lärare haft Scholander och Boklund. Dessa hennes läroår buro nu en frukt, som användes till heliga syften: hon målade till kyrkor och kloster helgonbilder och andra religiösa tavlor. Denna hennes talang förskaffade henne också tillåtelse att äga stol och bord i sin cell samt en eller annan tavla, som skulle kopieras.

Utom med målning sysslade hon mycket med läsning och studerade med stort intresse religiösa verk, så stod hon i regelbunden brevväxling med ett par personer i Sverige just rörande litteratur i detta ämne. De få stunder, som sedan återstodo, då arbetet för födan (ty dessa nunnor måste själva förtjäna sitt bröd) fått sitt, användes till förfärdigandet av fina handarbeten: knyppling, silver- och guldbroderi o. d., som såldes för välgörande ändamål.

Stark såg hon ju ej ut, men spänst'g

samt rak och rask i sin gång, trots den stränga klosterordningen, som syster Cathérine själv ansåg alltför veklig "till följd av människosläktets försvagade krafter" mot vad förhållandet var på Birgittas tid. För nu levande är den dock sträng nog: kl. 3 väckning, kortjänst, kl. 6 nattvardsgång, så Helig mässa, därpå frukost (kaffe och en smörgås), då det ej var fastedag. Därefter sång och arbete. Kl. 11 middag, så rekreation (d. v. s. samtal under arbetet). Kl. $\frac{1}{2}$ 3 en kopp kaffe under föreläsning ur Thomas à Kempis' verk. Arbete till kl. 4 och sedan sång. Kl. 6 aftonmåltid, aftonbönen $\frac{3}{4}$ 7. Därefter vilotimmarna.

Slutligen kom avskedet — en hjärtlig handtryckning. Många vänliga ord, några religiösa tidskrifter och ett par småsaker hon målat och sytt, till minne. Så försvann hon, förhänget drogs åter för fönstret, och jag satt där ensam — med en stor kopp kaffe och två tjocka smörgåsar med edamerost framför mig. Porlinet var det grövsta tänkbara, smöret ettersalt — stackars nunnor, och folk som ofta tror, att de leva kräsligt!

Utanför porten väntade en antediluviansk täckt hyrvagn, som i stickande högsommarvärme över Weerts eländigt stenlagda gator förde mig från klostrets ro till alldagslivets jäkt och — fröjder.

MARY T. NATHHORST.

Vid den internationella kvinnokongressen i Haag den 28—30 april, för vars syfte redogjordes i Herthas senaste häfte, komma, såvitt nu är känt, svenska kvinnor att representeras av

följande delegerade: professorskan Anna Glasell-Anderson, Djursholm, fru Anna Holm, Nääs, fröknarna Anna Kleman, Elisabeth Krey, Anna Lindhagen och fru Elin Wägner, Stockholm, friherrinnan Ellen Palmstierna, Ståringe, fröken Gerda Planting-Gyllenbåga, Huskvarna, grevinnan Anna Ruuth, Saltsjöbaden.

På danskt initiativ mötas delegerade från de skandinaviska länderna vid utresan i Köpenhamn för att överlägga om vid kongressen förekommande frågor.

Fredrika Bremers världsfredsförbund och I. C. W. Svenska kvinnors Nationalförbund har ur Times för 1854 låtit avtrycka Fredrika Bremers inbjudan till ett internationellt fredsförbund. Under titeln Fredrika Bremer's appeal to the women of the world to form a peace alliance och med en ingress, som påpekar att det är genom Hertha som det märkliga dokumentet framdragits ur glömskan, skickas nu den lilla broschyren av Svenska Kvinnors Nationalförbund ut till International Council's of Women alla föreningar i skilda länder.

Utbildning för sinnesslövard. En annons i föregående nummer av Hertha föranleder oss att här ge några närmare upplysningar om Seminariet för utbildande av sinnesslövarinnor, Slagsta. Detta seminarium har — som framgår av namnet — till uppgift att skänka unga flickor en sådan utbildning, att de bli dugliga att fostra psykiskt abnorma barn.

Under kursens första år sysselsätts seminarieeleverna huvudsakligen med praktiska arbeten, såsom träslöjd, borstbinderi, vävnad, sömnad, stickning, knyppling och kindergartenarbeten. Under det andra året deltaga de i undervisningen i övningsskolan samt avlägga undervisningsprov. Under seminariekursen meddelas för övrigt under-

visning i kristendomskunskap, modersmålet, hälsovårdslära, psykologi och pedagogik, läran om sinnesslöas vård, undervisning och uppfostran m. m., samt i gymnastik och musik.

Efter avslutad kurs vid Slagsta ha eleverna att söka anställning vid sinnesslöanstalter inom Sverige.

Lönen utgår vid de flesta anstalter

med 500 kr. kontant jämte fri bostad, fritt vivre och fri läkarvård. Ålderstilllägg å 100 kr. efter 5, 10 och 15 års väl vitsordad tjänstgöring förekommer i regel.

Efter 60 levnads- och 30 tjänsteår erhålles pension, som uppgår till tre fjärdedelar av slutlönen, värdet för naturaförmåner däri inbegripet.

Notiser från bokvärlden.

Krig och kultur. Socialpsykologiska dokumenter och iakttagelser från världskriget 1914 av *Gustaf F. Steffen*. Två delar. Albert Bonniers förlag.

Troligen är detta det mest underhållande och rikhaltiga av de tryckalster, som hittills framkallats av innevarande världspenod. Det är journalistik i största stil, mäktigt svepande över världshistoriens sekler och vikt balanserande jordklotet på pennspetsen, rustad med välordnad lärdomsapparat och dallrande av dagens hetsiga sensationer. Den bländande massan av ypperlig information hänrycker läsaren till blind tacksamhet, men lägger man ett kallt omslag om huvudet, så blir man betänksam och tvekar att följa med i galoppen.

Här behövs en „*reinliche Scheidung*“ mellan professorn och pamflettisten. Den ene genomför glansfullt med bindande saklig argumentering sitt syfte: att rättfärdiga Tysklands ställning och strävan i den imperialistiska konkurrensen; den andre blottställer det redligt vunna genom allehanda känsloexcesser och därmed förbundna manövrer i socialpsykologi. Professor Steffen fyller icke alldeles det kulturmått han själv (I, sid. 42) uppställer: „den sedliga kraft och intellektuella klarhet, tack vare vilken vi förmå att sakligt och sanningsenligt vittna och redbart, humant, sympatiskt

döma även om fienders kynne, motiver och handlingar“.

Möjligen ha pedagogiska hänsyn till en viss publik, ententefromma partivänner, drivit författaren ur den neutralitet, vilken han som svensk och vetenskapsman hade den höga förmånen att kunna få bevara, över till det lidelsefulla partitagande, som på nationalpsykologin anbringar folkdramatikens enkla schema: änglar och bovar. I sin polemiska lojalitet blir han plus royaliste que le roi, tyskare än en tysk, och en Englandsfördömare som man knappt har sett maken till — utom i England, där det finns gott om dem.

Den imperialistiska mystik, som besjalar professor Steffens världshistoriska syn, skapar ett väldigt helvetespanorama av mörk och själlös skönhet. Sedd vid dagsljus, kan imperialismen ta sig ut som en hänsynslöst roffande storkapitalist, den där ursäktar sig med att han på gamla dagar tänker skaffa sig ett bibliotek, köpa tavlor och bygga egna hem. Men mystiskt eller nyktert betraktad, hör den hemma i naturalhistorien och fullföljer sin kretsgång av misslyckade experiment på ett plan, som varje andligt levande mänska har börjat växa ifrån. Ty visserligen äro vi, som professor Steffen betonar, ännu barbarer, men barbarer med dåligt samvete, en löjlig och paradoxal övergångstyp, som dock ger vackra löften. K. J.

För konfirmationen

rekommenderas följande värdefulla böcker och skrifter:

Minnesord till de unga under konfirmationstiden av G. Weitbrecht. Andra uppl. Kart. 75 öre, klotb. 1 kr.

Några ord till nattvardsbarn med avseende på deras första nattvardsgång av A. T. Hammar. Andra uppl. 25 öre.

Ord till nattvardsungdom av prosten K. A. Kastman. Häft. 40 öre.

Minne från konfirmationsdagen av P. J. Emanuelsson. Sjätte uppl. Häft. 50 öre, kart. 75 öre, klotb. 1: 25.

Den heliga nattvarden av Rich. Markgren. Häft. 1 kr., v. b. 1: 25.

Du och din framtid. Av flera ungdomens vänner med förord av prins O. Bernadotte. Lämplig för konfirmander samt för dem, som slutat söndagsskolan. Tredje uppl. Häft. 50 öre, kart. 75 öre, klotb. 1 kr.

Nattvardsbok eller de stora saligheter som undfås i Jesu, Guds Sons, lekamens och blods åtnjutande. Jämte en undervisning om skriftermål och avlösning av M. Luther. Häft. 75 öre, bund. 1 kr.

Trons näring vid Herrens nådebord för kristliga nattvardsgäster av Henrik XII, yngre Reuss. greve och herre till Plauen. En konfirmationsgåva till hans son. Fjärde uppl. Häft. 50 öre, v. b. 75 öre, klotb. 1: 50.

Stilla stunder före den heliga nattvarden, av R. Wenger. Häft. 1: 50, halfr. b. 2: 50.

Ett förbund för evigheten. Ett skriftermålstal av pastor Carl Andersson. Pris häft. 5 öre.

Konfirmationslöftena. I färgtryck, 3 öre.

Såsom ljusets barn. Några ord till unga flickor efter konfirmationen. Av d:r Ernst Biedel. Fritt övers. och bearb. från fjärde tyska uppl. Andra uppl. Häft. 1: 75, kart. 2 kr., klotb. 3: 00.

Andaktsbok för konfirmander och ungdom. Av kyrkoherde C. W. Wulfsberg. Innehåller betraktelser för var dag under en månad. Häft. 30 öre, kart. 50 öre.

Ungdomstiden — Herrens tid. En bok för ynglingar av professor G. Weitbrecht. Tredje uppl. Häft. 2: 50, kart. 3 kr., klotb. 3: 50.

Mot ljuset och livet. En handräckning åt ungdomen. Av pastor Fred. Tybring. Med förord av biskop. Chr. Thorkildsen. Bemyndigad översättning av B. H—r. Häft. 60 öre, kart. 85 öre.

Några vänliga ord till unge män av biskop J. C. Ryle. Tredje uppl. Kart. 60 öre, klotb. 1 kr.

Ungdomskamp och ungdomsmod av past. Kr. Sahlin. Häft. 20 öre.

Vägledning till dagligt självstudium av Jesu Kristi liv, av teol. kand. Olf. Ricard. På svenska med någon bearbetning av pastor T. Lindhagen. Andra uppl. Häft. 1: 50, klot. 2: 50.

Vägmärken, födelsedagsbok med minnesord i skriften jämte verser för var dag i året. Av L. S. Åttonde uppl. Kart. 1: 50, fint klotb. 2: 25, d:o med guldsnitt 2: 50.

Ljus på vägen. Minnesord för var dag i året med den heliga skrifts egna ord. Nionde uppl. Enkelt band 1 kr., klotb. 1: 75, chagr.-b. och rödsnitt 2 kr., d:o i guldsnitt 3 kr

Tankar och samtal om livets högsta frågor av kyrkoherden D:r Oscar Bensow. Pris 10 öre pr häfte.

I. Ett samtal om undren och deras möjlighet. II. Ett samtal om försynen och slumpen. III. Ett samtal om viljans frihet. IV. Ett samtal om arfsyndnen. V. Ett samtal om dopet. VI. Tankar om konfirmationen, VII. Tankar om bönhörelse. VIII. Ett samtal om samvetet och personlig skuld. IX. Ett samtal om själens odödlighet.

OBS! Synnerligen lämpliga för massspridning.

Biblar och Nya Testamenten

i rikt urval finnas också att tillgå. Biblar från 1 kr. till 15 kr. Nya Testamenten från 60 öre till 3 kronor.

EVANG. FOSTERLANDS-STIFTELSENS FÖRLAGSEXPEDITION, STOCKHOLM 3.

ANNONSER FÖR HERTHA

upptagas av

Fröken INGEBORG BERGSTRÖM.

Rikstel. 97 83 ÖSTERMALMSGATAN 31 Rikstel. 97 83

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS PLATSFÖRMEDLING.

Å platsförmedlingen finnas anmälda lärarinnor,
lektionsgivare, in- och utländska, kontorister,
värdinnor samt hushållsbiträden av olika slag.

Rikst. 27 62 Platsförmedlingen är öppen kl. 12—4. A. T. 48 16

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS SJUKKASSA

för bildade självförsörjande kvinnor.

Expeditionen: *Klarabergsgatan 48 II.*

OBS.! Öppen endast tisdagar och fredagar kl. $\frac{1}{2}$ 11— $\frac{1}{2}$ 1. OBS.!

HEMTREVNAD

Praktisk tidning för hemmet

utgiven av **FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET**

Redaktör: FANNY EKENSTIERNA.

Utkommer med 40 åttasidiga n:r om året. Prenumerationspris: helt år kr. 1:80, halvår kr 1:20, kvartal kr. 0:60. Prenumeration sker å posten.

Innehåller berättelser och poem, levnadsteckningar, religiösa och etiska uppsatser, artiklar i diverse ämnen samt en rikhaltig praktisk avdelning.

Inbundna årgångar för 1912, 1913 och 1914 kr. 1:50 pr ex.

PRENUMERERA PÅ TIDSKRIFTEN KONST

utkommer under 1915 med 12 häften. Pris 4:50 praktupplagan —
2:75 vanl. upplagan.

Prenumeration mottages å Red., Blasieholmstorg 14, Stockholm, samt
hos rikets alla bokhandlare.

RIKT ILLUSTRERAD.

KONST OCH KONSTHANTVERK.

HERTHA

Tidskrift för den svenska kvinnorörelsen, utgiven av **Fredrika-Bremer-Förbundet**.
Redaktör: **Ellen Kleman**.

Förbundsmedlemmar erhålla tidskriften till ett pris av kr. 3:50 varvid prenumeration sker direkt genom **Fredrika-Bremer-Förbundets byrå**, 48 Klarabergsgatan, Stockholm. **Icke-förbundsmedlemmar** prenumerera å närmaste postanstalt eller i bokhandel. Pris för postupplaga: $\frac{1}{1}$ år kr. 5:—; $\frac{1}{2}$ år kr. 2:75. — Lösnummer 35 öre. **Redaktion och expedition:** 48 Klarabergsgatan II, Stockholm. **Redaktionstid:** måndagar, onsdagar och fredagar kl. 1—3. Allm. T. 48 50, Riks 27 62. **Expeditionen:** kl. 11—4 varje söckendag. Allm. T. 48 16, Riks 27 62.

Andrea Eneroths Högre Handarbetsseminarium

Kommendörsgatan 32, 1 tr. STOCKHOLM Allm. Tel. Österm. 16 18

Av Kungl. Maj:t godkänd, högre lärarinnekurs på 1½ eller 2 år.

Även ettårig lärarinneutbildning. Enda tvååriga handarbetslärarinnekurs. Högre kursen har två valfria linjer med samma kompetens. Seminariet åtnjuter **statsanslag** och kan därför mottaga några frielever. **Ansökan** göres helst före 1 Juni till nytt arbetsår, som börjar 1 sept. Mottagningstid hvarje dag 12—1. Fullständigt prospekt sändes på begäran.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

===== BYRÅ =====

48 KLARABERGSGATAN 48

Rikstel. 27 62. Allm. tel. 48 16. Upplysningsbyrån Allm. tel. 48 50. Öppen: 11—4.
Upplysningar lämnas kostnadsfritt rörande kvinnliga arbetsområden, utbildningskurser, löneförhållanden m. m. För utredningar avgift enligt överenskommelse.

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDETS

SJUKSKÖTERSKEBYRÅ

25 TUNNELGATAN 25

Rikstelefon 68 98

Tel.-adr.: Sköterskebyrån.

Allm. telefon 82 11

Byrån mottager sjukbud hela dagen: pr telefon även nattetid.

Föreståndarinnan träffas säkrast $\frac{1}{2}$ 2— $\frac{1}{2}$ 4.

✓ Innehåll:

Självständigare ställning åt den gifta kvinnan. Av *Georg Sjernstedt*.

Fredrika-Bremer-Förbundets årsmöte. Av *Ellen Kleman*.

Ett morgondagens intresse. Av *Metta Greger*.

Glimtar utifrån.

Lärarelönenämndens betänkande. Småskollärarkåren II. Av *Gustava Landberg*.

En svensk Birgittinernunna. Av *Mary T. Nathhorst*.

Notiser från bokvärlden.

SVEA VÄXT

landets förnämsta margarin.

Ledig annonsplats!